

Foto Bogdan Macarol

VODNONAČRTOVALSKI PROCES V SLOVENIJI IN POMEMBNE ZADEVE UPRAVLJANJA VODA

dr. Aleš Bizjak, Inštitut za vode Republike Slovenije

Uvod

V skladu z določili Direktive 2000/60/EC (vodna direktiva), Zakona o vodah ZV-1 (Uradni list RS 67/02) in Uredbe o podrobnejši vsebini in načinu priprave načrta upravljanja voda (Uradni list RS 26/06) tudi v Republiki Sloveniji za vsako vodno območje izdelujemo načrt upravljanja voda (NUV), torej NUV za VO Donave in NUV za VO Jadranskega morja. Načrta vsebujeta povzetka programov stroškovno učinkovitih ukrepov, izdelati pa se morata po sukcesivnih razvojnih stopnjah procesa vodnega načrtovanja: opis vodnega območja, pomembne zadeve upravljanja voda, programi stroškovno učinkovitih ukrepov in načrt upravljanja voda.

V vodnonačrtovalskem procesu se uporabljajo nekateri pojmi, ki so specifični za področje dela vodnega načrtovanja, ali pa so celo terminološka novost na evropski ravni. Najpogosteje uporabljane, pojmi so pojasnjeni v nadaljevanju besedila:

Vodno načrtovanje (»planning process«): je proces zbiranja, analize, modeliranja in interpretacije podatkov in procesov v porečju, povodju ali vodnem območju, ter oblikovanja ustreznih programov stroškovno učinkovitih ukrepov in upravljanja na način, da bi dosegli cilje vodne direktive, kot so kakovostno in časovno določeni.

Upravljanje povodja ali porečja (»river basin management«): je izvajanje programov stroškovno učinkovitih ukrepov iz seznama A in seznama B na podlagi ugotovitev in usmeritev procesa in postopkov vodnega načrtovanja.

Načrt upravljanja voda (»river basin management plan«): je načrtovalski dokument o poteku procesa načrtovanja, s poudarkom na stanju vodnih teles in načrtovanih programih stroškovno učinkovitih ukrepov za doseganje ciljev upravljanja z vodami. Je tudi dokument za potrebe poročanja Evropski komisiji, s katerim mora biti seznanjena javnost. Načrt upravljanja voda med drugim vsebuje povzetek programa stroškovno učinkovitih ukrepov.

Pomembne zadeve upravljanja voda (»significant water management issues«): so tiste zadeve na povodju ali porečju, za katere se ocenjuje, da predstavljajo glavne okoljske probleme na povodju ali porečju, oziroma so bile v analizi tveganja prepoznane kot razlogi, da vodna telesa ne bodo dosegla okoljskih ciljev vodne direktive ali ostalih sorodnih direktiv do zaključka prvega načrtovalskega cikla leta 2015, v skladu z 21. členom Uredbe o podrobnejši vsebini in načinu priprave načrta upravljanja voda, Uradni list RS 26 / 2006 (Uredba).

Program stroškovno učinkovitih ukrepov (»cost efficient programme of measures«): kombinacija stroškovno učinkovitih ukrepov iz seznama A (obvezni ukrepi) in seznama B (dopolnilni ukrepi) Priloge VI vodne direktive oziroma 57. člena ZV-1, ki naj premosti ekološke deficite vodnih teles, kjer je to potrebno, in omogoči doseganje DES.

Vodno telo (»water body«): je osnovna enota površinske ali podzemne vode, določena za potrebe določanja in analiziranja ekoloških deficitov, načrtovanja, določanja in apliciranja programov stroškovno učinkovitih ukrepov po metodi za določitev vodnih teles.

Evropski vodnonačrtovalski proces in stanje v Sloveniji

Temeljne korake sodobnega vodnočrtovalskega procesa določa vodna direktiva, delimo pa jih lahko na poročevalske vsebine, operativne vsebine ter interaktivne vsebine. Poročevalske vsebine so poročila po členu 3 (2003) in členu 5 (2004) vodne direktive, vmesno poročilo o pomembnih zadevah upravljanja voda (2007), poročila v povezavi z vsebinami načrtov upravljanja voda (2010). Operativne vsebine so programi stroškovno učinkovitih ukrepov (2009), ki naj vsebujejo tako obvezne kot dodatne ukrepe, kakor določa Priloga VI vodne direktive. Interaktivne vsebine pa so obveščanje in aktivno sodelovanje javnosti, ki jih vodna direktiva predvideva kot nujen sestavni del vsakega odobnega delovanja na področju voda in operativne vsebine (programi stroškovno učinkovitih ukrepov).

Bistvene značilnosti evropskega vodnonačrtovalskega procesa so 6 letni načrtovalski cikel po konceptu analiz DPSIR (gonilne sile, pritiski, stanje, vplivi, ukrepi), ekonomska presoja koristi ukrepov kot novost, integralnost procesa ter delovanje na ravni vodnega območja, porečja ali povodja oziroma vodnega telesa, kakor je prikazano v preglednici 1.

Preglednica 1: Območja delovanja po stopnjah vodnonačrtovalskega procesa

	leto	vodna telesa	porečje / povodje	vodno območje
poročilo A3	2004			+
poročilo A5	2005	+	+	
presoja tveganja	2006	+		
PZUV*	2007		+	
PSUU**	2008	+		
NUV***	2009			+

* pomembne zadeve upravljanja voda

** programi stroškovno učinkovitih ukrepov

*** načrt upravljanja voda

Republika Slovenija je v skladu s časovnimi določili, izhajajočimi iz vodne direktive, Evropski komisiji do sedaj posredovala:

- Poročilo o izvajanju vodne direktive v skladu s 3. členom in prilogo 1 Direktive (2000/60/ES), 2004;
- Poročilo o izvajanju vodne direktive na VO Donave v skladu s 5. členom in prilogo II in III Direktive (2000/60/ES), 2005;
- Poročilo o izvajanju vodne direktive na VO Jadranskega morja v skladu s 5. členom in prilogo II in III Direktive (2000/60/ES), 2005.

V letu 2006 so bile pripravljene strokovne vsebine za potrebe Delovnega programa za pripravo načrta upravljanja voda na vodnem območju Donave in Delovnega programa za pripravo načrta upravljanja voda na vodnem območju Jadranskega morja.

V letu 2007 je predvidena določitev pomembnih zadev upravljanja voda na vodnem območju Donave in vodnem območju Jadranskega morja, v letu 2008 pa izdelava predlogov programov stroškovno učinkovitih ukrepov. Razvojne stopnje načrtovalskega procesa do objave NUV na VO Donave in NUV na VO Jadranskega morja so prikazane v shemi 1.

Pomembne zadeve upravljanja voda

Pomembne zadeve upravljanja voda (pomembne zadeve) vključujejo pregled zadev, za katere se ocenjuje, da predstavljajo glavne okoljske probleme na območju načrta upravljanja voda. Določijo se na podlagi ocene verjetnosti doseganja ciljev in na podlagi rezultatov ekonomskih analiz rabe vode. Pomembne zadeve so hkrati tudi osnova za opredelitev izjem pri doseganju ciljev, določitev rokov za vsako vodno telo ali skupino vodnih teles površinskih ali podzemnih voda ter za oblikovanje programa ukrepov (Uradni list RS, 26/06).

Vodnonačrtovalski proces v Sloveniji poteka na območjih vodnih teles, porečij ali povodij oziroma vodnih območij, odvisno od predmeta obdelave, kakor je prikazano v

preglednici 1. V skladu z izhodiščem, da se pomembne zadeve določajo na ravni porečij ali povodij, jih določamo na porečjih Mure, Drave, Savinje, spodnje Save, srednje Save in zgornje Save (vodno območje Donave) ter na povodjih Soče in Jadranskih rek (vodno območje Jadranskega morja).

Glede na določila Uredbe pomembne zadeve določamo za področje varstvo voda, raba voda in urejanje voda. Z vidika varstva voda analiziramo področja hidromorfologije, organskih onesnaženj in onesnaženj s hranili, prednostnih in drugih nevarnih snovi ter ostalih pomembnih obremenitev. Izhodišče za določitev pomembnih zadev so ocena verjetnosti doseganja ciljev in ekonomske analize rabe vode na porečjih in povodjih, kakor je prikazano na shemi 1. Delo poteka kabinetno in terensko, v prihodnjih mesecih pa bomo začeli izvajati tudi tehniko intervjujev z izbranimi deležniki procesa določanja pomembnih zadev. Pomemben delovni korak v analizi je pregled sektorjev, ki na porečju ali povodju pozročajo določeno vrsto vplivov na vodno okolje. Sektorji, ki jih obravnavamo, so: poselitve, industrija, energetika, kmetijstvo, promet in turizem.

Za potrebe izvedbe intervjujev in interaktivnega dela delavnice deležnikov v procesu določanja pomembnih zadev, smo na osnovi kabinetnih analiz, informacij s terena in ekspertnih mnenj izdelali generični seznam glavnih okoljskih problemov na področju točkovnih onesnaženj, razpršenih onesnaženj, hidrologije, morfologije, rabe in urejanja voda. V nadaljnjem delu smo generični seznam artikularili kot sezname za vsako izmed osmih porečij ali povodij.

Glede na podnebne spremembe in posledice teh v hidrološkem krogu bo v prihodnjem obdobju v strategijah upravljanja voda nedvomno potrebno poglobljeno obravnavanje poplavne varnosti in upravljanja voda v sušnih območjih in obdobjih.

Nadaljnji razvoj procesa

Skupina za načrtovanje Inštituta za vode RS (IzVRS) izvaja poglobljene analize obremenitev in stanja vodnega okolja na povodjih in porečjih Mure, Drave, Savinje, Save, Soče in Jadranskih rek ter morja, ki jih bo predstavila v intervjujih z deležniki na porečjih in povodjih ter na delavnici s posvetovalnim telesom v jeseni letošnjega leta. Rezultati kabinetnega dela in delavnice bodo izhodišče za izdelavo vmesnega poročila o pomembnih zadevah upravljanja voda, ki mora biti po določenih vodne direktive na ogled in pripombe javnosti dve leti pred začetkom načrtovalskega obdobja.

Vmesno poročilo o pomembnih zadevah upravljanja voda je eno izmed izhodišč za oblikovanje programov stroškovno učinkovitih ukrepov. Povzetki programov stroškovno učinkovitih ukrepov pa so bistveni operativni del načrtov upravljanja voda na vodnih območjih. Bolje, kot bo pripravljeno poročilo o pomembnih zadevah upravljanja voda in bolj kot bo javnost vpletena in upoštevana, boljši bodo programi stroškovno učinkovitih ukrepov, in boljša bosta načrta upravljanja voda na vodnem območju Donave in vodnem območju Jadranskega morja.

Ocena verjetnosti
Ekonomске analize

Okoljski cilji

Programi ukrepov
Seznam A

Napoved stanja
2015

Pomembne zadeve
upravljanja voda

**strokovna
javnost**

Programi ukrepov
Seznam B

2007

Ekonomska presoja
programa ukrepov

**manj zahtevni
okoljski cilji**

2008

Program stroškovno
učinkovitih

Povzetek programa
stroškovno učinkovitih
ukrepov

i

Osnutek NUV 2009

- • javnost

2008

NUV 2009

2009

Shema 1: Razvojne stopnje načrtovalskega procesa do objave NUV 2009

Literatura

- IzVRS, 2007. Pomembne zadeve upravljanja voda - hidromorfologija. Metodološki del. Delovno gradivo, Inštitut za vode Republike Slovenije.
- IzVRS, 2007. Pomembne zadeve upravljanja voda - hidromorfologija. 8 zvezkov za porečja in povodja. Delovno gradivo, Inštitut za vode Republike Slovenije.
- IzVRS, 2007. Pomembne zadeve upravljanja voda - organska onesnaženja in onesnaženja s hranili. Metodološki del. Delovno gradivo, Inštitut za vode Republike Slovenije.
- IzVRS, 2007. Pomembne zadeve upravljanja voda - organska onesnaženja in onesnaženja s hranili. 8 zvezkov za porečja in povodja. Delovno gradivo, Inštitut za vode Republike Slovenije.
- IzVRS, 2007. Pomembne zadeve upravljanja voda - prednostne in druge nevarne snovi. Metodološki del. Delovno gradivo, Inštitut za vode Republike Slovenije.
- IzVRS, 2007. Pomembne zadeve upravljanja voda - prednostne in druge nevarne snovi. 8 zvezkov za porečja in povodja. Delovno gradivo, Inštitut za vode Republike Slovenije.
- IzVRS, 2007. Pomembne zadeve upravljanja voda - raba voda. Metodološki del. Delovno gradivo, Inštitut za vode Republike Slovenije.
- IzVRS, 2007. Pomembne zadeve upravljanja voda - raba voda. 8 zvezkov za porečja in povodja. Delovno gradivo, Inštitut za vode Republike Slovenije.
- IzVRS, 2007. Pomembne zadeve upravljanja voda - urejanje voda. Metodološki del. Delovno gradivo, Inštitut za vode Republike Slovenije.
- IzVRS, 2007. Pomembne zadeve upravljanja voda - urejanje voda. 8 zvezkov za porečja in povodja. Delovno gradivo, Inštitut za vode Republike Slovenije.
- OJ EC, 2000. Direktiva 2000 / 60 / ES, Official Journal of the European Communities, 22. 12. 2000.
- Uradni list RS, 2002. Zakon o vodah ZV-1, Uradni list RS 67 / 2002.
- Uradni list RS, 2006. Uredba o podrobnejši vsebini in načinu priprave načrta upravljanja voda, Uradni list RS 26 / 2006.

O AVTORJU

Avtor besedila je zaposlen na Inštitutu za vode Republike Slovenije kot svetovalec direktorja. Vodi in koordinira delo Skupine za načrtovanje IzVRS, ki deluje na področju vodnega načrtovanja in izdelave načrta upravljanja voda (NUV) na vodnem območju (VO) Donave in NUV na VO Jadranskega morja.

Avtor besedila je tudi član ekspertne delovne skupine za načrt upravljanja voda reke Donave pri mednarodni komisiji za varstvo reke Donave (ICPDR River Basin

Management Expert Group) in stalne ekspertne delovne skupine za načrt upravljanja voda reke Save pri Mednarodni komisiji za reko Savo (ISRBC Permanent Expert Group for River Basin Management). Sodeluje v ekspertnih skupinah Direktorata za okolje Evropske komisije pri oblikovanju usmeritev sodobnega vodnonačrtovalskega procesa v Evropski uniji in izdelavi strokovnih smernic za potrebe nege hidromorfoloških kakovosti voda.